

חינוך לחיים

פרשת בלק

"כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון ובהימים לא יתחשב". אומר המדרש: מראש צורים – אלו האבות הקדושים, אבות האומה. ומגבעות – אלו האמהות אשר בנו את בית ישראל. וכותב רש"י הקדוש: "כי מראש צורים אראנו – אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות". בלק מנסה את כוחו להילחם בעם ישראל, הוא פונה אל בלעם ולאחר כמה ניסיונות מגלה בלעם מאמר קל ואז הוא מבין שהדבר בלתי אפשרי. וכה אמר בלעם אל בלק: אתה חושב שאתה מתמודד מול עם שהווייתו בעצם קיומו העכשווי, אך אתה טועה! כי העם הזה צומח על שורשים מפוארים של אבותיו הגדולים. הוא מחובר במהותו ובסגנון התהוותו אל אבותיו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, זהו עם הצועד בדרכי האמהות הקדושות שרה רבקה רחל ולאה. אז אמנם יכול אתה להילחם מול ההווה, אך אינך יכול לערער את העבר שכבר נחתם בחותם של זהב בדברי ימיו של עם הקודש. מול זכויותיהם של האבות הקדושים אינך יכול להתמודד!

מדברים אלו אנו לומדים יסוד גדול בעמידת איתן על משמר אמונתנו. כשאדם משכיל להתחבר אל הדורות הקודמים, הרי הוא מקבל בכך הגנה רוחנית גדולה מאוד. כי ישנם רוחות זרות רבות כל כך המנסות לעקור את היהודי ממקום גידולו. אם אדם נכנס לשדה הקרב הרוחני רק עם ידיעותיו שלו וכוחותיו הוא, הרי שהוא פגיע מפני השקפות חיצוניות ותרבות זרה העתידות לחלחל אל תוכו ולהרוס בו כל חלקה רוחנית טובה, כי מה כוחו ומה גבורתו של אדם לעמוד לבד מול שיטפון של זרות וכפירה. אך אם האדם שואב את כוחו מגדלות רוחם של הדורות הקודמים, אם האדם מתחבר אל העבר ולומד על מעשיהם ומסירות נפשם של אבותיו בדורות שקדמו לו, אזי כשבאה שעת ניסיון עולה לפניו בזיכרונו גדלותם של אבותיו ועמידתם האיתנה על משמר התורה והעבודה, ודבר זה נוסך בו כוחות לעמוד כחומה בצורה מול כל פגע רע.

וכך אמר הרבי מסלונים זצוק"ל בעל התיבות שלום: כשאדם בא להילחם רק עם הכוחות שלו, הרי הוא בסכנה, כי ההשגה קלושה וההכרה איננה ברורה. אך אם אדם רואה את עצמו כממשיך שושלת מפוארת, אזי הוא נלחם עם הכוחות העצומים של הדורות הקודמים, ואז הניצחון מובטח לו. וחיבור זה חסר מאוד בימינו, וחוסר הידיעה מאבד את כוח ההגנה הזה. אדם מן הדור הצעיר לא מודע למה שעברו אבותיו אך לפני שלושה דורות. פעם כששאלו אדם מי היה סבא שלך, היית צריך לשבת שעתים ולשמוע את כל אילן היוחסין ואת כל הסיפורים המיוחדים המלווים את המשפחה וקורות דברי ימיהם. ואילו היום אם שואלים אדם מן הדור הצעיר מי היה סבא שלך, אתה שומע שם וכתובת וסוג עיסוק ובה מסתכם העניין. לעומת העבר שהאנשים היו מחוברים לדורות שקדמו להם וזה נתן הגנה ותחושת חיבור גדולה מאוד, חסר היום מאוד את החיבור אל הדורות הקודמים וזה כה חבל. כל מי שמודע לכוחם ועוז רוחם של אבותיו לא במהרה יוסט מן הדרך. לנגד עיניו יעמדו אבות אבותיו על פועליהם וגדלות רוחם, וידיעות אלו ינסכו בילד את העוצמה לעמוד בגאון אל מול התרבות הזרה המנשבת בחוצות.

ונוסיף "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", כמו שמפרש רש"י: "אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות". ה'צורים' הם האבות וה'גבעות' אלו האמהות, וכאשר אלו הם השורשים של כלל ישראל, שורשים חזקים ואיתנים וקדושים - אין פלא שכולם עתידיים לשוב בתשובה שלימה ולעלות על דרך המלך כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין". לעיתים אנו רואים בחורים היושבים על הברזלים ברחובות באפס מעשה הנקראים בסלנג "בני ברזילי הגלעדי"... נראה שאין תקווה לאחריתם, אך צריך לדעת ולהחליט שבוודאות אין להתייאש מהם !!!

"הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם" - אומר הנביא ישעיהו אף שהם עצמם בבחינת 'הבור ריק' ללא תורה וללא יהדות, אולם אם נביט מי היו האבות והאמהות שלהם, נגלה כי מדובר בתלמידים קדושים, רבנים בעלי רוח הקודש, בנות צנועות וקדושות. וצריך לזכור תמיד גם את המשך הפס' שאומר דוד המלך לשלמה בנו לפני פטירתו "ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שולחנך" דווקא את הבחורים האלו אנחנו צריכים לקחת ולקרב כדי שיהיו מאוכלי שולחננו, וממילא נזכה שיהיו גם מאוכלי לחמה של תורה, כמאמר הפס' "לכו לחמו בלחמי ושתו בין מסכתי" וביאר הגר"א 'לכו לחמו בלחמי' - הוא תורה שבכתב... 'שתו בין מסכתי' - הוא תורה שבעל פה".

כאשר אנו מסתכלים על בחור כזה, אנו לא רואים את מצבו העכשווי, אלא כיצד ייראה בתוך זמן קצר - בחור מנומס ואדיב, חן נסוך על פניו, לבוש כבן תורה וזקן עוטר את פניו, נעמד להתפלל תפילת שמונה-עשרה בדבקות ולומד תורה בהתמדה. לכן איננו נרתעים לגשת אליו, לטפוח על כתפו ולהתחיל לקרבו לתורה. אך תמיד נזכור גם שכל הכח שלנו זה משמירת המסורת כל משפחה ועדה במסורת שלה. סוד זה ידע בלעם הרשע, כי חוסנו של העם היהודי הוא בשמירת המסורת שקיבל מהאבות והאמהות. ובכח המסורת נזכה ל"השיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת בלק

את דברי בלעם על עם ישראל "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" דרשו חז"ל "כשהן עומדים משנתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות, ללבוש טלית, לקרוא את שמע ולהניח תפילין. לא ישכב בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטורפו. כיצד? קורא את שמע על מיטתו ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה וגיס להזיקם, הקב"ה שומרם ונלחם מלחמתם ומפילים חללים"

וכתב הט"ז מדוע נמשל המשכים קום בבוקר ומתגבר על יצרו לאריה? מפני שטבע האריה שאין לו יראה משום בריה, כמו שאמרו חז"ל שאימת האריה על כולם, מפני שהוא מלך החיות, כמו שנא' בישעיה: "אשר יגה האריה והכפיר על טורפו, אשר יקרא עליו מלא רועים, מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה", וכמה צריך האדם שלא יעלה על ליבו מורא יצרו, אף שהוא תקיף ממנו, ויתגבר עליו בכל כוחו.

והוסיפו צדיקים על דברי הט"ז ואמרו שלא לחינם נבחר האריה לשמש כדוגמה ומופת להשכמת הבוקר שכן האריה אותיות יראה, ותוחכת מוסר יש כאן לאדם שמיד בקומו בבוקר יעמיד את יראת ה' מול פניו, כמו שנא' "ראשית חכמה יראת ה'", וכמו שמובא בשם האר"י ז"ל "שהיראה היא ראשית דעת" ולכן הוסיף הרמ"א והתחיל את הגהותיו על השו"ע בתיבות "שוית ה' לנגדי תמיד" – "הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים" וכן אמרו שתיבת "הן" שבפס' "הן עם כלביא יקום", היא בגימט' "מודה" כי סדר יומו של בן ישראל מתחיל באמירת "מודה אני לפניך" והודיה להקב"ה על שהשיב לו את נשמתו ובקבלת עול מלכותו עליו למשך היום כולו.

וגם שקשה לו במיוחד בתקופה הזו שיוצאים לחופשה צריך לזכור את דברי מגיד ממזריטש שדורש את לשון הכת' כאן: שמה הוא כפל הלשון לביא וארי? אלא הבדל יש ביניהם, שכן הלבאי חלש יותר מהארי החזק ממנו, וללמדנו בא שאם האדם משכים לקום ממיטתו, גם אם הוא עדיין בתחילה בגדר לביא ואין הוא מספיק חזק להתגבר על יצרו שמטיל עליו עייפות ולא נותן לו להתחיל לעבוד את ה' יתברך, עדיין מכיוון שהוא התחיל במצווה מסייעים לו מן השמיים להמשיך, כמו שאמרו חז"ל "הבא ליטהר מסייעין אותו" ואז הוא הופך להיות כארי שהוא חזק מהלבאי.

ההשכמה בבוקר היא עניין גדול וחשוב ואמר הגר"א שאם יקבל על עצמו להשכים קום, ולקבל עול תורה יסורו ממנו כל המכשולים באותו יום וכמו שנא' "גופא, בתר רישא גריר" – שכל הגוף נגרר אחרי הראש, כך כל היום נגרר אחר תחילתו, וכך מסביר "הבא להורגך השכם להורגו" שמי שרוצה להרוג את היצר הרע שמתנכל לו ורוצה להורגו – יהרגנו בזה שישכים בבוקר לעבוד את ה' יתברך.

ולא לחינם נסמכה השכיבה אצל הקימה שהרי אחר הנא' "הן עם כלביא יקום" נאמר "לא ישכב" מפני שקימתו של האדם תלויה בשכיבתו וכפי ששוכב לישון בלילה כך הוא קם בבוקר. כי גם בשעת השכיבה יש לאדם להתגבר כארי על עצת היצר שמרפה את ידיו וגורם לו לעלות מאוחר על משכבו, ובכך גורם לו לאחר את קימתו וכל היום שלמחרת עייפות נסוכה על פניו, ואין בכוחו לעבוד את ה' כראוי ולא לעשות את מלאכתו כנדרש. והעצה לכך היא "אם זכרתך על יצועי באשמורות אהגה בך" – אם כששוכבים בלילה זוכרים את ה' יתברך וקוראים קריאת שמע כראוי, זוהי סגולה שיוכלו לקום באשמורת הבוקר ברצון טוב לעסוק בתורה.

וכך דרשו את דברי ר' יהושע בברכות לבניו "הקדימו והחשיכו והכנסו לבית הכנסת, כדי שחייכם יתארכו" כי בשביל להגיע להשכמת הבוקר ולהקדים להכנס לבית הכנסת, צריך להתגבר כבר בחשיכה ולהקדים את זמן השינה ואז אפשר להשכים קום כראוי. והרי ידוע שהסעיף הראשון בטור ובשו"ע עוסק בסדר השכמת הבוקר "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו" ורגיל יה לומר בעל "צרור החיים" שהחלק הקשה ביותר לקיום, מכל סמני השו"ע הוא הסעיף הזה שבסימן הראשון – "כי הוא המפתח לכל הסימנים ובלעדיו כל הסמנים אין להם קיום".

וכך היה רגיל ר' מאיר מפרמישלאן להסביר את דברי הרמ"א כאן "ובעת משכבו ידע לפני מי הוא שוכב" וכי מה עניין שכיבה אצל עמידה? אלא, מי שהולך לישון כמו בן אדם, משכים כבן אדם ומתגבר כארי לעבודת הבורא. אבל מי שהולך לישון כמו סוס... גם משכים כמו סוס...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com